

Nr 182.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till lag angående anskaffande av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot (hästutskrivningslag); given Stockholms slott den 20 april 1915.

Under åberopande av bifogade utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för denna dag, vill Kungl. Maj:t föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående anskaffande av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot (hästutskrivningslag).

De till ärendet hörande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

G U S T A F.

B. B. E. Mörcke.

Förslag

till

Lag

**angående anskaffande av hästar och fordon för krigsmaktens
ställande på krigsfot,
(Hästutskrivningslag.)**

Med upphävande av lagen den 24 maj 1895 angående anskaffande av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot förordnas som följer:

Om skyldighet att avstå hästar och fordon.

1 §.

Sedan förordnande enligt § 74 regeringsformen meddelats om krigsmaktens ställande på krigsfot, skola, med de undantag varom i 2 § stadgas, ägare av krigsdugliga hästar och till krigsbruk tjänliga fordon (anspannsfordon samt automobiler, vartill jämväl hänföras motorcyklar) vara skyldiga att, när så erfordras, till krigsbruk mot ersättning avstå desamma i den ordning, som i denna lag sägs.

2 §.

Befriade från den i 1 § omförmälda skyldighet äro:

- a) Konungen och medlemmar av det kungl. huset för det antal hästar och fordon, som Konungen för eget och medlemmarnas behov finner gott bestämma;
- b) personer, tillhörande främmande makters härvarande beskickningar och konsulat, såvida de icke äro svenska undersåtar;
- c) tjänstemän, läkare och veterinärer för de hästar och fordon, vilka för utövande av deras tjänst eller yrke äro behövliga;
- d) ägare till hästar, som lejts för truppernas övningar, för de hästar, vilka vid mobiliseringstillfälle användas vid trupperna och av kronan övertagas;

e) personer, vilka enligt kontrakt förbundit sig att för truppövningar i fredstid tillhandahålla automobiler samt vid mobilisering överlåta dem till kronan, för det antal automobiler, som kontrakten omfatta;

f) personer, med vilka postverket uppgjort kontrakt om postbefordran, för det antal hästar och fordon, som erfordras för kontraktens fullgörande;

g) gästgivare, skjutsstationsföreståndare och skjutsentreprenörer för egna, till skjutsskyldighetens uppehållande nödiga hästar och fordon; samt

h) kommuner för hästar och fordon, som erfordras för deras polis- eller brandkårsväsen eller renhållningsverk.

Om anskaffande av hästar och anspannsfordon.

3 §.

Det antal hästar, som utöver dem, vilka förut finnas till krigsmaktens förfogande, erfordras för krigsmaktens ställande på krigsfot, bestämmes av Konungen, särskilt för fastlandet och särskilt för Gottlands län, samt fördelas, likaledes av Konungen, på de olika kommunerna efter förhållandet mellan antalet krigsdugliga hästar inom varje kommun och, vad fastlandet angår, hela antalet krigsdugliga hästar därstädes samt, vad angår Gottlands län, hela antalet krigsdugliga hästar i nämnda län; Konungen dock obetaget att, därest sådant för erhållande av det för någon viss del av riket erforderliga antalet hästar finnes oundgängligen nödvändigt, förordna, att å de där belägna kommunerna skall beräknas större antal hästar än som efter nu angivna grund skulle på dem belöpa.

Sådan fördelning verkställes vart femte år, eller oftare därest undantagsvis så erfordras.

4 §.

Det antal till krigsbruk tjänliga anspannsfordon, som utöver dem, vilka förut finnas till krigsmaktens förfogande, erfordras för krigsmaktens ställande på krigsfot, bestämmes av Konungen och fördelas, likaledes av Konungen, på de olika kommunerna. Sådan fördelning sker vart femte år, eller oftare därest undantagsvis så erfordras.

5 §.

Varje kommun inom riket skall vara ansvarig för, att, efter det Konungen förordnat om krigsmaktens ställande på krigsfot, det antal hästar och anspanssfordon, som, enligt vad i 3 och 4 §§ sägs, på kommunen belöper, inställes å mönstringsställen och tider, som av Konungen bestämmas.

Sker övergången till krigsfot icke samtidigt för hela krigsmakten, bestämmes av Konungen, i vilken ordning skyldigheten för de särskilda kommunerna inträder att bidra till fyllande av krigsmaktens behov av hästar och anspanssfordon.

6 §.

Inom varje kommun skall finnas en *hästuttagningsnämnd*, som det skall åligga att, redan under fredstid, varje år uttaga de hästar och anspanssfordon, som, för den händelse under det nästföljande året förordnande kommer att meddelas om krigsmaktens ställande på krigsfot, då skola enligt 5 § första stycket inställas till mönstring.

7 §.

Hästuttagningsnämnd skall tillsättas för fyra kalenderår i sänder samt bestå av fem ledamöter. Av dessa förordnas en, som skall vara nämndens ordförande, av Konungens befallningshavande. De fyra övriga ledamöterna, vilka skola vara bosatta inom kommunen, jämte två suppleanter för dessa väljas å landet av kommunalstämma eller av kommunalfullmäktige, där sådana finnas, och i stad av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av allmän rådstuga. Val sker under december månad för de fyra följande kalenderåren.

Den av Konungens befallningshavande förordnade samt, om möjligt, ännu en ledamot skola vara förtrogna med hästuppfödning eller lanthus-hållning.

Till ledamot eller suppleant i hästuttagningsnämnd må icke, utan vederbörande arméfördelningschefs tillstånd, förordnas eller väljas person, vilken innehar fast anställning vid krigsmakten eller som innehaft dylik anställning och fortfarande är krigstjänstskyldig, ej heller någon, som tillhör beväringens första uppbåd. I övrigt gäller i fråga om valbarhet till denna nämnd och rätt att avsäga sig uppdraget vad som är stadgat för landet om val av ordförande i kommunalstämma samt för stad om val av stadsfullmäktig.

När skäl därtill äro, må Konungens befallningshavande skilja den av Konungens befallningshavande förordnade ledamoten från uppdraget samt därtill förordna annan person. Avgår eljest ledamot eller suppleant i hästuttagningsnämnd under den för honom bestämda tjänstgöringstiden, anställles fyllnadsval. I fall, varom nu är sagt, skall den, vilken förordnats eller valts i avgången ledamots ställe, tjänstgöra under den tid, som för den avgångne återstått.

Sedan val av ledamot eller suppleant ägt rum, skall underrättelse om den valdes namn och bostad ofördröjligen meddelas Konungens befallningshavande samt hästuttagningsnämndens ordförande.

8 §.

Hästuttagningsnämnd sammanträder, så ofta göromålen det erfordra, och minst en gång årligen å tid och ställe, som av ordföranden bestämmas. Är ordföranden av laga förfall hindrad att bevista sammanträde, utser nämnden en av sina ledamöter att vid tillfället föra ordet. Nämnden må ej handlägga något ärende, där ej, förutom ordföranden eller för tillfället utsedd sådan, minst tre ledamöter äro tillstädes.

Ordföranden är närmast ansvarig för, att nämndens åligganden behörigen fullgöras.

Han äger av kommunen tillgodonjuta gottgörelse för de honom genom uppdraget åsamkade kostnader, såsom skrivmaterialier, postporto och skrivarhjälp.

9 §.

Ledamöter i hästuttagningsnämnd äga, därest å landet av vederbörande kommunalstämma eller, där kommunalfullmäktige finnas, av dessa eller i stad av stadsfullmäktige eller, där sådana ej finnas, av allmän rådstuga sådant beslutas, att av kommunens medel åtnjuta dels traktamentsersättning under såväl sammanträdes- som resedagar med högst fyra kronor om dagen, dels ock, då de icke äro bosatta å den ort, där nämnden sammanträder, samt då skjuts, järnväg eller ångfartyg för resa till sammanträdesorten verkligen begagnats, resekostnadsersättning med högst lega för skjuts efter en häst eller för båtskjuts eller avgift för plats i andra klassens vagn å järnväg eller för salongsplats å ångfartyg.

10 §.

Ledamöterna i hästuttagningsnämnd böra låta sig angeläget vara att vinna noggrann kännedom om de inom kommunen befintliga hästars och anspanssfordons beskaffenhet samt lämplighet för krigsbruk.

I den mån så kan ske, bör nämnden, i fråga om hästar, som äro försäkrade i kreatursförsäkringsbolag, söka förskaffa sig kunskap om de uppgifter, försäkringshandlingarna innehålla.

11 §.

Hästuttagningsnämnden åligger att varje år, efter det uttagning av hästar och anspanssfordon för året ägt rum, upprätta en *hästrulla* samt en *anspanssfordonsrulla*, innehållande uppgift å de hästar och anspanssfordon, som uttagits, samt å deras ägare.

12 §.

Uttagna hästar skola av hästuttagningsnämnden eller av nämndens ordförande jämte en annan ledamot besiktigas. Sådan besiktning må äga rum å den tid och i den ordning, som nämnden bestämmer; därvid dock skall iakttagas, att vid utgången av nämndens tjänstgöringsperiod samtliga hästar, som äro upptagna i den senast upprättade rullan, skola hava undergått besiktning. Befinnes häst vid besiktning icke äga de egenskaper, som i 15 § föreskrivas, skall nämnden ofördröjligen uttaga annan häst i den besiktigades ställe.

Angående hästs besiktning och tiden, när den skett, skall anteckning ske i rullan.

För besiktnings verkställande skall stall eller annan lägenhet, där häst förvaras, efter tillsägelse hållas tillgänglig för ledamot av hästuttagningsnämnd.

13 §.

Vardera av de i 11 § omförmälda rullor skall upprättas i tre exemplar.

Av vardera rullan skola årligen, så snart ske kan efter dess avslutande, ett exemplar insändas till Konungens befallningshavande och ett annat exemplar, sedan detsamma kungjorts i kommunens kyrka eller kyrkor, anslås, på landet i det rum, där kommunalstämma vanligen hålles, samt i stad i stadsfullmäktiges sessionsrum eller det rum, där

allmän rådstuga hålles. Det tredje exemplaret av vardera rullan kvarbliver hos nämnden.

Ägare till sådan häst eller sådant fordon, som i rulla upptagits, skall snarast möjligt tillställas skriftligt besked därom.

14 §.

Konungens befallningshavande skall granska de från hästuttagningsnämnderna inkomna häst- och anspanssfordonsrullorna samt, om desamma befinnas ofullständiga eller eljest bristfälliga, förståndiga vederbörande hästuttagningsnämnd att inom viss utsatt tid rätta anmärkta brister. Sker icke rättelse inom förelagd tid eller hava rullor icke vederbörligen inkommit eller visar eljest hästuttagningsnämnd försumlighet eller tredska, må Konungens befallningshavande genom föreläggande av viten söka vinna rättelse.

15 §.

De hästar, som i hästrulla införas, skola vara av kraftig kroppsbyggnad och mäta minst 1,38 meter bakom sadelstället (över sista revbenet); dock att, därest hästuttagningsnämnden skulle finna, att inom kommunen ej äro att tillgå hästar av angivna storlek till det antal, för vars tillhandahållande kommunen ansvarar, det föreskrivna antalet hästar må fyllas med sådana av mindre storlek än nu nämnts, därest de i andra avseenden äro av den beskaffenhet, att de enligt bestämmelserna i denna § må införas i hästrullan.

Vidare skall häst, som i hästrullan införas, vara fri från fel, som förringa hästens användbarhet såsom drag- eller ridhäst, samt hava en ålder av fyra till sexton år, därest den uttages som draghäst, och fem till tolv år, därest den uttages som ridhäst; dock att fullt inriden häst under fem eller över tolv år även må kunna godkännas.

Hingstar och dräktiga ston samt ston med föl under fyra månaders ålder må ej införas i hästrullan.

16 §.

Sedan förordnande meddelats om krigsmaktens ställande på krigsfot, skall det åligga vederbörande ägare att å mönstringsställe och tid, varom i 5 § första stycket förmäles, inställa hästar och anspanssfordon, som upptagits i senast upprättade rullor och som fortfarande av honom innehavas, dock icke häst, vars ålder vid mönstringstillfället överstiger sexton år, eller sto, som är dräktigt eller har föl under fyra månaders ålder.

17 §.

Häst, som avstås till krigsmakten, bör hava skoningen i gott skick. Med varje häst skola avlämnas nödiga rykt-don, grimma med grimskäft, täcke av ylle eller nöthår, täckgjord, en omgång nya hästskor av passande storlek samt foder för tre dygn och, där så ske kan, fodertornister.

Med varje anspanssfordon skall, utom dess vanliga tillbehör, även avlämnas seltyg.

18 §.

Riket indelas genom beslut, som av Konungen i kommandoväg meddelas, i hästmönstringsdistrikt, vart och ett omfattande ett större eller mindre antal kommuner.

För varje sådant distrikt skall finnas en *mönstringskommission* med åliggande att vid krigsmaktens ställande på krigsfot pröva de enligt 6 § uttagna hästarna och anspanssfordonen med hänsyn till deras lämplighet för krigsbruk samt bestämma, vilka av dem som, till i fastställd mobiliseringsplan angivet antal, skola avstås för krigsmaktens behov.

19 §.

Mönstringskommission skall bestå av tre ledamöter, av vilka redan i fredstid en utses av militär myndighet och en av Konungens befallningshavande. Såsom tredje ledamot av kommissionen inträder för varje kommun den av hästuttagningsnämndens valda ledamöter, som nämnden därtill utser.

Inom mönstringskommission tjänstgör den av militär myndighet utsedda ledamoten som ordförande.

Mönstringskommission biträdes av en veterinär, som verkställer besiktning av de inställda hästarna och på grund av denna besiktning till- eller avstyrker hästs antagande, ävensom av en protokollsförare. Veterinären och protokollsföraren förordnas av Konungens befallningshavande.

20 §.

Uppstår i följd av kassation brist i det antal hästar eller anspanssfordon, som skall inom kommunen inställas, skall, i den mån ej andra antagliga hästar och anspanssfordon av kommunen ofördröjligen lämnas, mönstringskommissionen äga att, med anlitande av kronobetjäningens biträde, inom kommunen uttaga hästar och anspanssfordon i stället för de kasserade.

Tillika skall mönstringskommissionen, därest brist uppkommer antingen genom hästuttagningsnämndens uraktlåtenhet att uttaga det bestämda antalet hästar eller anspannsfordon eller ock till följd därav att uttagna hästar eller anspannsfordon icke vid mönstringstillfället inställts, äga att inom kommunen, på sätt nyss sagts, uttaga eller, om hinder därför möter, annorstädes inköpa hästar och anspannsfordon för att täcka den uppkomna bristen. Därest vid inköp utom kommunen av hästar eller anspannsfordon priset överstiger medelpriset för de hästar och anspannsfordon, som av hästuttagningsnämnden inom kommunen uttagits, vare kommunen pliktig att ersätta staten skillnaden, med rätt för kommunen att härför utfå gottgörelse av den eller dem, som genom försummelse att fullgöra stadgade föreskrifter vållat kommunen utgift.

Om anskaffande av automobiler.

21 §.

Det antal till krigsbruk tjänliga automobiler, som utöver dem, vilka förut finnas till krigsmaktens förfogande, erfordras för krigsmaktens ställande på krigsfot, bestämmes av Konungen och fördelas, likaledes av Konungen, på de olika länen, med hänsyn till varje läns tillgång i berörda avseende.

Sådan fördelning sker vart tredje år, eller oftare därest undantagsvis så erfordras.

Sker övergången till krigsfot icke samtidigt för hela krigsmakten, bestämmes av Konungen, i vilken ordning skyldigheten för de särskilda länen inträder att bidraga till fyllande av krigsmaktens ifrågavarande behov.

22 §.

Det åligger Konungens befallningshavande, var för sitt län, att, redan under fredstid, varje år uttaga de automobiler, som, för den händelse under det nästföljande året förordnande kommer att meddelas om krigsmaktens ställande på krigsfot, då skola inom länet inställas till mönstring.

23 §.

För fullgörande av det Konungens befallningshavande jämlikt 22 § tillkommande åliggande skall Konungens befallningshavande för varje

sådant automobilmönstringsdistrikt, som i 26 § omförmäles, varje år upprätta en *automobilrulla*, innehållande, i enlighet med det hos Konungens befallningshavande förda automobilregister, uppgift å de automobiler, som jämlikt 22 § uttagits, samt å deras ägare.

Rullan skall, med ledning av nyssnämnda register, alltid hållas vederbörligen kompletterad.

Om automobils införande i rullan skall Konungens befallningshavande låta tillställa automobilens ägare skriftligt besked.

24 §.

Sedan förordnande meddelats om krigsmaktens ställande på krigsfot, skall det åligga vederbörande ägare att å mönstringsställe och tid, som av Konungens befallningshavande utsätts på förslag av vederbörande militär myndighet, inställa automobil, som är upptagen i senast upprättade rulla och som fortfarande av honom innehaves.

25 §.

Med automobil, som inställes enligt nästföregående §, skola avlämnas dess vanliga tillbehör ävensom reservdelar i mån av tillgång, så ock drivmedel och smörjämne, som erfordras för transporten till utrustningsorten.

26 §.

Riket indelas genom beslut, som av Konungen i kommandoväg meddelas, i automobilmönstringsdistrikt, vart och ett omfattande ett län eller större eller mindre del av ett län.

För varje sådant distrikt skall finnas en *automobilkommission*, med åliggande att vid krigsmaktens ställande på krigsfot pröva de enligt 22 § uttagna automobilernas lämplighet för krigsbruk.

27 §.

Automobilkommission skall bestå av tre i automobilers konstruktion och skötsel kunniga ledamöter, av vilka redan i fredstid en utses av militär myndighet och en av Konungens befallningshavande samt den tredje, jämte en suppleant för denne, väljes av vederbörande landsting eller stad, som ej i landsting deltagar.

Val av ledamot och suppleant i automobilkommission verkställs i september månad för de fyra följande kalenderåren.

I fråga om valbarhet till automobilkommissionen samt rätt att avsäga sig sådant uppdrag gäller vad som är stadgat för val av landstingsman eller beträffande stad, som ej deltagar i landsting, för val av stadsfullmäktig.

Avgår vald ledamot eller suppleant under den för honom bestämda tjänstgöringstiden skall, så snart ske kan, anställas fyllnadsval; och bör den sålunda valde tjänstgöra under den tid, som för den avgångne återstår.

Sedan val av ledamot eller suppleant ägt rum, skall underrättelse om den valdes namn och bostad ofördröjligen meddelas Konungens befallningshavande.

28 §.

Inom automobilkommission tjänstgör den av militär myndighet utsedde ledamoten som ordförande.

Automobilkommission biträdes av en protokollsförare, vilken förordnas av Konungens befallningshavande.

29 §.

Uppstår i följd av kassation brist i det antal automobiler, som skall inom ett automobilmönstringsdistrikt inställas, äger automobilkommissionen att, därest tillgången inom automobilmönstringsdistriktet sådant medgiver, omedelbart, med Konungens befallningshavandes bistånd, uttaga felande automobiler. Saknas sådan tillgång, vidtage Konungens befallningshavande ofördröjligen åtgärder för att det felande antalet automobiler må, där så ske kan, inom annat automobilmönstringsdistrikt i länet uttagas.

Därest brist uppkommer därigenom, att i automobilrulla upptagna automobiler icke vid mönstringstillfället inställts, skall det felande antalet, på sätt nyss sagts, inom länet uttagas eller, om hinder därför möter, annorstädes inköpas. I ty fall skall den, som genom försummelse att inställa i rulla upptagen automobil föranlett, att annan automobil måst. för statens räkning inköpas, vara skyldig att ersätta den ökning i kostnaden, som därigenom för staten uppkommit.

Gemensamma bestämmelser.

30 §.

Vid uttagning av hästar och fordon bör tillses, att bördan, så vitt ske kan, jämnt fördelas.

31 §.

Från den dag, Konungen förordnat, att rikets krigsmakt eller någon del därav skall ställas på krigsfot, och intill dess mönstring enligt denna lags bestämmelser ägt rum, må häst eller fordon, som uttagits för krigsbruk, icke avyttras utan att Konungen härtill givit lov.

I övrigt sker genom denna lag ingen inskränkning i ägares rätt att fritt förfoga över uttagna hästar och fordon.

32 §.

Hästar och fordon ävensom tillbehör och annat, som jämlikt 17 och 25 §§ skall vid mönstring avlämnas, inlösas av staten mot ett pris, vilket skall, i fråga om hästar och anspanssfordon, av mönstringskommissionen samt, beträffande automobiler, av automobilkommissionen fastställas till belopp, svarande mot fulla värdet ävensom kostnaden för inställandet å mönstringsstället.

Likaledes utgår ersättning för inställandet å mönstringsstället av de hästar, vilka enligt fastställd mobiliseringsplan skola inställas, men som icke avstås till krigsmakten.

Kan militär personal ej infinna sig å mönstringsställe för hästarnas och fordonens mottagande, utgår ersättning jämväl för hästarnas och fordonens förande därifrån till vederbörande truppavdelning genom de avlämnandes försorg.

33 §.

De fastställda inlösningsprisen å avlämnade hästar och fordon ävensom tillbehör och annat, som jämlikt 17 och 25 §§ skall vid mönstring avlämnas, betalas kontant å mönstringsställena eller, där så ej kan ske, genom anvisningar, utställda av mönstringskommissionen eller, vad beträffar automobiler, av automobilkommissionen samt förfallna till be-

talning tre månader efter utställandet. Sådan anvisning, som löper med fem procent årlig ränta från och med dagen för utställandet, inlöses å ort och tid, som genom allmän kungörelse tillkännagivas.

34 §.

De närmare föreskrifter, som för verkställigheten av denna lag bliva erforderliga, meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1916; dock att de i lagen stadgade val skola, å föreskrivna tider, under år 1915 verkställas.

*Utdrag av protokollet över lantförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den
20 april 1915.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Mörcke anförde:

Chefens för
general-
staben
skrivelse
den 17
november
1908.

Med *skrivelse* den 17 november 1908 har *chefen för generalstaben* för Kungl. Maj:ts vidare åtgärd överlämnat ett inom generalstaben uppgjort förslag till lag angående anskaffande av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot (hästutskrivningslag), med vilken lag avses att ersätta den nu i ämnet gällande lagen av den 24 maj 1895 med däri den 13 juni 1902 gjorda ändringar.

I skrivelsen anför chefen för generalstaben följande:

»Fördelningen på kommunerna av det antal hästar, som erfordras för krigsmaktens ställande på krigsfot, har hittills grundats på de uppgifter om hästbeståndet, som förefinnas uti »Bidrag till Sveriges officiella statistik, serien N., jordbruk och boskapsskötsel», de enda som för ändamålet stått till buds. Denna statistik lider emellertid av ur militär synpunkt väsentliga brister.

Sålunda hava uppgifterna angående antalet hästar i kommunerna visat sig mindre tillförlitliga på grund av det sätt, varpå de insamlas, vilket mindre ofta torde ske genom lokal undersökning. Denna olägenhet har fått större betydelse i samma mån som behovet av utskrivna hästar med genomförandet av 1901 års härordning väsentligen ökats.

Vidare avse de nämnda uppgifterna icke beståndet under ett och samma år för alla kommuner, utan äro för flera sådana ända till 5—6 år gamla, beroende på att undersökning av hästantalet inom ett län ej verkställes för hela länet under samma år utan fördelas på flera år, ända till 5—6, med blott en del av länet varje år.

Mycket betänkligt är jämväl, att varje uppgift om hästbeståndets beskaffenhet fullständigt saknas. Ur militär synpunkt måste nämligen den fordran uppställas, att vid hästutskrivning fördelningen av hästar på kommunerna skall ske, icke efter hela antalet befintliga hästar, utan efter antalet till krigsbruk dugliga sådana. Eljest kan inträffa, att det antal hästar, som en kommun enligt fördelningen skall lämna, är större än antalet krigsdugliga hästar i kommunen.

Härtill kommer, att de uttagna hästarna skola användas för väsentligen olika ändamål, såsom till ridhästar, till draghästar vid artilleriet och till draghästar för trängfordon. Då sålunda de särskilda truppslagen hava behov av ett hästmateriel med mycket olika egenskaper, synes det påtagligt, att desammas hästutskrivningsområden i möjligaste mån böra bestämmas med hänsyn till hästbeståndets beskaffenhet inom olika landsdelar, samt att även inom varje hästutskrivningsområde nödig hänsyn bör tagas till nämnda omständigheter vid hästarnas fördelning på de särskilda kommunerna. Tydligt är emellertid, att en indelning i hästutskrivningsområden och en fördelning av hästar på kommunerna enligt nämnda grunder icke kunna genomföras, så länge en tillförlitlig häststatistik i oförmåda avseende saknas.

Det anförda torde vara tillfyllest för att visa bristen ur militär synpunkt hos de ifrågavarande statistiska uppgifterna. Till avhjälpare härav är helt visst det mest tillförlitliga att inslä på samma

väg som de flesta europeiska stater, nämligen att under fred med vissa tidsmellanrum anordna hästbesiktningar. Genom dylika skulle en även ur militär synpunkt betryggande statistik över landets hästmateriel erhållas, fördelningen på kommunerna av hästar, som skola uttagas, grundas på verkliga antalet till krigsbruk dugliga hästar och större sannolikhet vinnas för, att truppförbanden verkligen erhålla den klass hästar, varav de äro i behov. Därtill kommer, att dylika besiktningar skulle vara till högst väsentlig fördel för hela vårt lands hästavel, i det att man därigenom får en tillförlitlig översikt över hästbeståndets kvalitet.

Ett viktigt skäl för införandet av hästbesiktningar i fred är även, att genom med desamma förbunden uttagning av hästarna i fred förkortas den tid, som erfordras från mobiliseringsorderns utfärdande till hästarnas inställelse å utrustningsorterna. Nämda tid ställer sig i vårt land till följd av de otillfredsställande bestämmelserna om förberedelser i fred för hästutskrivningen väsentligt ogynnsammare, än vad fallet är i så gott som alla andra stater. Den relativt långa tid, som nu erfordras för de utskrivna hästarnas inställelse, medför så mycket större olägenheter, som ett förbättrat inkallelse-system och snabbare kommunikationer gjort det möjligt att hastigare än hittills verkställa inkallelsen och samlingen av beväringarna. Den hastighet, varmed ett truppförband kan mobilisera, är sålunda redan nu i flera fall beroende av tiden för hästarnas inträffande å utrustningsorten. Med nuvarande bestämmelser måste även alltjämt så bliva förhållandet. Att förkorta tiden för hästarnas inställelse å utrustningsorterna i samma grad som tiden för beväringens inkallelse kan nämligen icke låta sig göra, så länge hästbesiktning och därmed förbunden uttagning i fredstid ej äger rum, enär efter mobiliseringsorderns utfärdande avsevärt längre tid måste beräknas för hästarnas uttagning, samling och besiktning inom kommunerna än för beväringens samling.

Ett ytterligare skäl för anordnandet av hästbesiktningar och i samband därmed förberedande hästuttagning i fred är, att man endast genom ifrågakarande åtgärder kan vinna tillfredsställande säkerhet för att gällande bestämmelser rörande häst- och fordonsutskrivningen i fred allestädes varda efterkomna.»

Berörda, inom generalstaben upprättade lagförslag skiljer sig från gällande lag huvudsakligen därutinnan, att enligt förslaget redan under fredstid skulle anordnas periodiska hästbesiktningar, genom vilka man skulle vinna en tillförlitlig översikt över antalet krigsdugliga hästar i

riket. Dessa besiktningar skulle verkställas av en hästbesiktningsnämnd. Vid besiktningen skulle hästägarna i regeln vara skyldiga att inställa sina samtliga hästar. Bland de inställda hästarna skulle besiktningsnämnden uttaga det antal, som angåves i fastställd mobiliseringsplan. Även fordon skulle av nämnden besiktigas och uttagas.

Vid krigsmaktens ställande på krigsfot skulle en mönstringskommission, av ungefär enahanda sammansättning som motsvarande kommission enligt 1895 års lag, pröva de uttagna hästarna med hänsyn till deras krigsduglighet ävensom bestämma ersättning för hästar och fordon, som avstodes till krigsmakten.

För ägare av häst eller fordon, vilken eftersätter sina skyldigheter med avseende på hästs eller fordons inställande inför besiktningsnämnden eller mönstringskommissionen, stadgar förslaget bötesansvar.

Ifrågavarande inom generalstaben utarbetade lagförslag torde få fogas såsom bilaga (A) vid detta protokoll.

Jag har vidare att anmäla en av *chefen för generalstaben* till Kungl. Maj:t ställd *skrivelse av den 19 december 1914*. I nämnda skrivelse har generalstabschefen erinrat, att efter tillkomsten av lagen den 24 maj 1895 angående anskaffande av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot andra transportmedel för landsvägstrafik, än de hittills vanliga fordonen, nått sådan utveckling, att de blivit tjänliga för krigsbruk, nämligen de motordrivna fordonen. De sistnämnda fordonens stora betydelse för arméns transport- och förbindelseväsen m. m. vore uppenbar och vid olika tillfällen framhållen; tillgången på motordrivna fordon inom landet vore numera sådan, att den möjliggjorde desammas utnyttjande, men måste de redan vid mobiliseringen kunna uttagas till de olika truppavdelningarna och sammanföras till lämpliga förband. Även om vissa av *chefen för generalstaben* i underdånig skrivelse den 12 november 1914 föreslagna ändringar i lagen angående skyldighet för kommuner och enskilda att fullgöra rekvisitioner för krigsmaktens behov den 24 maj 1895 bleve en verklighet, och även efter införandet av ett premieringssystem för lastautomobiler, i princip ungefärligen överensstämmande med nådig proposition i ärendet till 1914 års senare riksdag, gjorde sig sålunda ett oavvisligt behov gällande att, i enlighet med de genom lagen angående anskaffande av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot fastställda grunder, kunna genast vid mobilisering uttaga de motordriva fordon, som erfordrades för armén, för att därmed tillföra denna ett med hänsyn till nutidens krigsföring erforderligt tillskott i försvarskraft och rör-

Chefens för
general-
staben
skrivelse
den 19
december
1914.

lighet. I anledning av vad sålunda anförts har chefen för generalstaben anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes förelägga riksdagen skrivelsen bifogade förslag till ändrad lydelse av 1 och 7 §§ i lagen den 24 maj 1895 angående anskaffande av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot.

Förslaget innebär huvudsakligen: *att* de motordrivna fordonen skulle av Konungen fördelas på de olika länen minst vart tredje år med hänsyn, så långt ske kunde, till den inom varje län befintliga tillgången på sådana fordon, tjänliga till krigsbruk; *att* Konungens befallningshavande härefter skulle uttaga de fordon inom länet, vilka skulle inställas till mönstring; *att* fordonens duglighet och inlösningspriset för desamma skulle fastställas av en mönstringskommission, bestående av tre medlemmar, utsedda redan i fred, en av militärmyndighet, en av Konungens befallningshavande och en av landsting eller av stadsfullmäktige i stad, som ej deltagar i landsting; *samt att* vid kassation eller uraktlåten inställelse mönstringskommissionen skulle, därest tillgången inom länet så medgäve, med biträde av Konungens befallningshavande, omedelbart draga försorg om anskaffande av de felande fordonen och dessas inställande vid vederbörlig truppavdelning.

Jämväl nu omförmälda förslag torde få såsom bilaga (B) fogas vid detta protokoll.

Avgivna
yttranden.

Över ifrågavarande bägge förslag hava yttranden inforrats dels från arméfördelningscheferna och andra vederbörande militära myndigheter, *dels ock* från samtliga Konungens befallningshavande.

Ang. periodiska besiktningar i fred av hästar och fordon.

Vad till en början beträffar förslaget om *periodiska besiktningar i fred av hästar och fordon*, har detsamma från några av de hörda myndigheterna mött gensagor.

Överståthållarämbetet.

Så har överståthållarämbetet anført, att ämbetet visserligen ej betvivlade, att icke de ifrågasatta besiktningarna kunde medföra en viss fördel; dock borde man icke förbise, att efter tre eller fyra år den vid besiktningen verkställda anteckning om hästar och fordon icke rätt motsvarade det verkliga förhållandet. Det syntes emellertid tveksamt, om den fördel, som denna besiktning kunde antagas medföra, motsvarade det besvär och den kostnad, som föranleddes av densamma. Den militäre ledamoten av hästbesiktningsnämnden måste åtnjuta rese- och traktamentsersättning; de civila leda-

möterna finge väl vidkännas detta besvär utan ersättning. Större bleve dock förlusten för enskilda ägare av hästar och fordon, då så gott som alla dugliga hästar, jämte ett antal fordon, skulle inställas till besiktning, som antagligen komme att åtminstone för mången taga en dag i anspråk. I Stockholm skulle, även om förrättningen för olika delar av staden delades på olika dagar, varje hyrverk, droskägare och åkare under en dag hindras att driva sitt yrke, liksom andra yrkesidkare skulle under en dag vara förhindrade att hemsända varor till sina kunder. Att vid en allmän mobilisering enskilda måste vidkännas sådana uppoffringar, vore en helt annan sak.

Konungens befallningshavande i Jönköpings län har ansett den föreslagna hästbesiktningen icke kunna fylla sitt ändamål att giva en tillförlitlig översikt över antalet krigsdugliga hästar i riket, därest icke besiktningsnämnden eller den militäre ledamoten av densamma tillförbundes att anteckna och meddela uppgifter å hela antalet krigsdugliga hästar inom kommunen eller distriktet, således icke blott å alla vid besiktningen uttagna hästar, utan även å övriga vid densamma inställda krigsdugliga hästar samt å sådana hästar, som vore legda för truppernas övningar och som vore i tjänstgöring vid trupperna, då besiktningen ägde rum. Det syntes vidare Konungens befallningshavande tveksamt, huruvida det föreslagna sättet för hästuttagningen kunde komma att bättre än det hittillsvarande säkerställa och påskynda inmonstringen. Förslaget innebure nämligen, att hästuttagningen skulle ske med flera års mellanrum. Då hästägare emellertid icke hade skyldighet att till monstring inställa annan häst än den, som blivit uttagen, samt under tiden mellan tvänne besiktningar avsevärda förändringar kunde inträffa, i det att uttagen häst bytte ägare, bleve överårig eller doge, kunde det lätt inträffa, att beräknat antal hästar icke komme att inställas vid monstringen. Detta måste givetvis vara en olägenhet och kunde fördröja arbetet för monstringskommissionen, som måste anskaffa det felande antalet hästar genom uttagning inom kommunen eller inköp. I sammanhang härmed har av Konungens befallningshavande framhållits, att enligt förslaget monstringskommissionen finge på nyssnämnda sätt anskaffa hästar endast i den händelse, att brist på hästar uppkommit i följd av kassation eller underlåtenhet att till monstringen inställa uttagna hästar. Brist torde emellertid ofta komma att inträffa även av den anledning, att uttagen häst icke vidare tillhörde den ägare, som fått sig ålagt att inställa hästen.

Länstyrelsen
i Jönköpings
län.

Länsstyrelsen
i Kristianstads
län.

Konungens befallningshavande i Kristianstads län har funnit, att den föreslagna hästbesiktningen och uttagningen skulle i hög grad underlätta hästutskrivningen, men framhållit, att uttagna hästar lätt komma att byta ägare och, om så icke i övervägande grad skulle vara händelsen, hästarna dock efter några år underginge så stor förändring, att de icke vidare vore krigsdugliga. Det syntes därför, som om hästbesiktningen och den därmed förenade uttagningen av hästar och fordon för att medföra verklig nytta och så stor säkerhet, som i dessa fall kunde åstadkommas, borde anordnas en gång om året, i likhet med vad som nu vore föreskrivet med avseende å mönstring av värnpliktiga, tillhörande beväringen.

Länsstyrelsen
i Hallands län.

Konungens befallningshavande i Hallands län har ansett förslaget i nu förevarande del ägnat att inveckla och försvåra proceduren för att fylla behovet av hästar och fordon vid krigsmaktens ställande på krigsfot och framför allt göra denna procedur för vederbörande häst- och fordonsägare mera betungande än som vore nödvändigt. Att ålägga häst- och fordonsägare att på vissa tider och å viss plats inställa hästar och fordon för besiktning måste — även om tid och plats valdes så lämpligt som möjligt — verka störande och hämmande för såväl industriidkare som jordbrukare. Vilken skada, som härigenom kunde förorsakas dem, vore synnerligen vanskligt att förutse. I följd härav har Konungens befallningshavande avstyrkt förslaget i förevarande del och i stället avgivit ett eget förslag till förbättrande av hästuttagningen, grundande sig på noggrannare åtgärder och undersökningar av hästuttagningsnämnden.

Länsstyrelsen
i Göteborgs
och Bohus län.

Konungens befallningshavande i Göteborgs och Bohus län har framhållit vikten av, att de åtgärder, som tillhörde krigsmaktens ställande på krigsfot, förbereddes och vidtoges redan under fred. Vidare har Konungens befallningshavande fäst uppmärksamheten på, att hästbesiktningen icke borde fastställas att omfatta alltför lång tid. Lämpligast syntes vara, att besiktning och uttagning kunde äga rum en gång om året för det nästpåföljande. Då genom uttagningen ingen inskränkning skedde i hästägares rätt att avyttra, förflytta eller låta betäcka häst eller att avyttra eller förflytta fordon, skulle det ju eljest kunna inträffa, att en avsevärd del av uttagna hästar och fordon vid en eventuell inmönstring icke längre skulle vara att tillgå. Föreskrift syntes jämväl böra lämnas om skyldighet för länsstyrelsen att före bestämmande av plats för besiktning inhämta ortsmyndighets yttrande

därom, så att besiktningsförrättningarna kunde göras så litet betungande som möjligt för vederbörande häst- eller fordonsägare.

Konungens befallningshavande i Älvsborgs län har förordat förslaget, men framhållit, att detsammias genomförande komme att medföra icke obetydliga utgifter för statsverket.

Länsstyrelsen
i Älvsborgs
län.

Konungens befallningshavande i Jämtlands län har anført, att de föreslagna bestämmelserna angående en hästbesiktningsnämnd, som sammanträdde en gång under loppet av en viss bestämd tid, icke ensamt syntes kunna säkerställa inmönstringen av hästarna vid mobilisering, särskilt med hänsyn därtill, att häst, som vid besiktningen uttagits, sedermera kunde övergå till ny ägare eller bliva mindre lämplig eller oduglig till krigsbruk. I anledning härav syntes en tilläggsbestämmelse vara nödig, enligt vilken det ålåg kommunens ledamöter i hästbesiktningsnämnden att årligen i december månad genomgå och komplettera förteckningen å uttagna hästar och, där någon häst övergått till ny ägare eller ny häst uttagits, underrätta ägaren, att hästen upptagits i förteckningen.

Länsstyrelsen
i Jämtlands
län.

Från de hörda militära myndigheternas sida har förslaget i nu förevarande del allmänt förordats såsom innebärande en nödig och väsentlig förbättring av de nuvarande förhållandena.

Militära myn-
digheter.

Vidkommande förslaget om bötespåföljd för underlåtenhet att till hästbesiktning och å mönstringsställe i rätt tid inställa hästar och fordon med tillbehör har Konungens befallningshavande i Hallands län påpekat olämpligheten att nu införa förut ej befintliga bestämmelser om sådant ansvar. Ett dylikt ansvar vore dessutom, enligt länsstyrelsens mening, i och för sig föga tilltalande.

Ang. bötes-
ansvar för un-
derlåtenhet att
inställa häst
och fordon.

Länsstyrelsen
i Hallands län.

Vidkommande chefens för generalstaben förslag — i skrivelsen den 19 december 1914 — om uttagande av motordrivna fordon, hava de i ärendet hörda militära myndigheterna icke haft något att erinra. Inspektören för infanteriet har framhållit, att, såsom lämpligt uttryck för andra fordon än motordrivna, ordet »anspannsfordon» syntes böra användas i stället för det i förslaget begagnade uttrycket »för anspann avsedda fordon».

Ang. uttagan-
de av motor-
drivna fordon.

Härutinnan hava åtskilliga Konungens befallningshavande anført, att det föreslagna åliggandet för Konungens befallningshavande att uttaga de motordrivna fordon, som skola tillhandahållas, icke, på sätt generalstaben ansett, kunde fullgöras med ledning av de uppgifter

å automobiler, försedda med igenkänningsmärken, vilka hos länsstyrelsen förefunnes enligt förordningen om automobiltrafik den 21 september 1906. Dessa hos Konungens befallningshavande befintliga uppgifter lämnade nämligen endast ledning till kännedom om, vilka automobiler av Konungens befallningshavande tilldelats igenkänningsmärken, men icke rörande vilka automobiler vid en viss tidpunkt funnes i bruk inom ett visst län. Oavsett att många av de i en viss länsstyrelses register från och med år 1907 upptagna automobiler numera ej vidare vore i användning inom samma län, funnes å andra sidan därstädes i bruk en hel del automobiler, försedda med igenkänningsnummer, tilldelade av Konungens befallningshavande i andra län. Någon skyldighet att anmäla, när en automobil ej vidare användes inom ett visst län eller när automobil försålles till användning i annat län, än där automobilen tilldelats igenkänningsmärke, funnes ej enligt nuvarande automobilförordning. Lika litet ålåge det den, vilken inköpt en med igenkänningsmärke redan försedd automobil, som skulle användas i ett annat län, än där densamma tilldelats märket, att låta omregistrera automobilen i det län, där den skulle företrädesvis brukas. I följd av dessa erinringar har det ansetts, att det av chefen för generalstaben framlagda förslaget i nu förevarande del icke borde genomföras utan sådana ändringar i förordningen om automobiltrafik, att vederbörande Konungens befallningshavande kunde med någon tillförlitlighet uttaga de motordrivna fordon inom länet, som borde ställas till krigsmaktens förfogande.

* * *

**Departement-
chefe.**
*Om perio-
diska häst-
besiktningar.*

I förevarande ämne har jag låtit inom lantförsvarsdepartementet utarbeta ett förslag till lag, för vilket jag anhåller att nu få inför Kungl. Maj:ts redogöra.

På sätt jag redan framhållit, har chefen för generalstaben föreslagit sådan ändring i nu gällande bestämmelser rörande uttagning av hästar och fordon för krigsbruk, att *periodiska häst- och fordonsbesiktningar* skulle äga rum inom varje kommun i riket.

Givetvis skulle en sådan anordning vara ägnad att, bättre än det nuvarande systemet, bereda vederbörande en noggrann kännedom om tillgången inom riket på hästar, lämpliga till krigsbruk, och om häststammens beskaffenhet. Å andra sidan torde sådana hästbesiktningar, för att den föreslagna anordningen må vinna den största möjliga effektivitet, böra hållas oftare än vad chefen för generalstaben synes

hava ifrågasatt och helst varje år. Men därmed växa också de betänkligheter, som äro att framställa mot en sådan besiktning och som, på sätt förut omförmålt, framhållits i några av de från Konungens befallningshavande avgivna yttrandena. Särskilt torde ett störande inflytande på industri och jordbruk kunna befaras av förslagets genomförande. Kostnaderna för dylika besiktningar bliva ej heller ringa. Vid sådant förhållande har jag ansett mig böra överväga, om icke det syfte, som skulle tillgodoses med nämnda hästbesiktningar, må kunna vinnas med mindre olägenhet och tunga för hästägarna.

Chefen för generalstaben har i sin förevarande skrivelse anført, att statistiken över hästbeståndet i landet måste ur militär synpunkt anses lida av väsentliga brister; uppgifterna i detta hänseende hade visat sig mindre tillförlitliga på grund av det sätt, varpå de insamlades, vilket mindre ofta torde ske genom lokal undersökning. Härvid torde jag få erinra om, att den av Kungl. Maj:t under 1905 tillsatta statistiska kommittén i sitt år 1908 avgivna betänkande angående jordbruksstatistiken föreslagit, att lokalundersökningar, avseende, bland annat, antalet hästar och andra husdjur, skulle efter en enhetlig och detaljerad plan anordnas för varje ort vart femte år. I nämnda betänkande har kommittén emellertid framhållit, att, därest för militära ändamål kännedom om antalet hästar i riket vid ett visst tillfälle skulle anses erforderligt, behovet härav kunde tillgodoses genom en speciellt för detta ändamål tillkommen hästräkning. Kommittén har också genom företagna försök visat, att en kreatursräkning medelst utsända frågekort kan, därest lämpliga mellanhänder användas, bliva med avseende på noggrannheten ganska tillfredsställande.

Då ju endast en del av häststammen skall vid mobilisering uttagas, torde växlingarna i häststammens storlek och beskaffenhet näppeligen bliva så hastiga, att dylika hästräkningar behöva allt för ofta vidtagas. Det förefaller mig därför, som om sådana hästräkningar skulle kunna giva en god vägledning i förevarande avseende. Kunde så vid ett eller annat tillfälle, såsom skedde år 1900, en försöksmobilisering av hästar och fordon komma till stånd, skulle tvivelsutan de erfarenheter, som därvid komme att inhämtas, bliva av stor betydelse för den ur militär synpunkt nödiga kännedomen om landets hästbestånd.

Genom vidtagande tid efter annan av de av mig nu antydda åtgärder — hästräkning och försöksmobilisering av hästar — torde det med generalstabschefens lagförslag avsedda syfte i viss mån tillgodoses. Men med allenast nu berörda åtgärder, som ju äro av mera tillfällig natur och dessutom föranleda betydande kostnader, kan man icke låta sig

nöja. Då det alltså gäller att finna en anordning, som är praktiskt tillfredsställande utan att vara allt för betungande för staten eller de enskilda, synes det ligga närmast att tillse, huruvida icke de i 4 § av gällande lag givna bestämmelserna om uttagning av hästar kunna omarbetas därhän, att de bliva mera verksamma än nu lärer vara fallet. Jag har därvid kommit till den uppfattningen, att det är möjligt att, med utgångspunkt från vad som nu gäller, genom en förändrad organisation av hästuttagningsförfarandet väsentligen öka detsammes effektivitet.

I enlighet därmed innefattar det lagförslag i ämnet, som jag låtit inom departementet utarbeta, i nu förevarande avseende förändrade bestämmelser, syftande till en omläggning av hästuttagningsförfarandet.

*Om skyldighet
att avstå
hästar och
fordon.
1—2 §§.*

Innan jag närmare ingår på dessa bestämmelser, vill jag endast anmärka, att departementsförslagets 1 och 2 §§, vilka i likhet med gällande lags 1 § innehålla de allmänna stadgandena om skyldighet att avstå hästar och fordon samt om befrielse därifrån i vissa fall, skilja sig från nu gällande bestämmelser huvudsakligen därutinnan, att, såsom jag i det följande får tillfälle närmare utveckla, automobiler, vartill jämväl räknas motorcyklar, uttryckligen hänföras till sådana fordon, som den föreslagna lagen avser, samt att frihet från uttagning stadgats jämväl med avseende på hästar och fordon, erforderliga för kommuners polis- eller brandkårsväsen eller renhållningsverk.

*Om anskaf-
fande av
hästar och an-
spanssfordon.
3—5 §§.*

De närmast följande §§ i departementsförslaget handla om anskaffande av hästar och spanssfordon. I 3 §, motsvarande 2 § i 1895 års lag, har den förändringen i enlighet med generalstabschefens förslag vidtagits, att fördelningen numera avser »antalet krigsdugliga hästar» i stället för »antalet hästar över tre år». Fördelningen skall ske vart femte år eller oftare. Departementsförslagets 4 § motsvarar, med vissa modifikationer, bestämmelserna i lagens 7 § 1 och 3 momenten. Att i förslagets 5 §, med avvikelser från motsvarande stadgande i lagens 3 § 1 mom., stadgas, att mönstringsställen och mönstringstider skola bestämmas av Konungen, är beroende på vissa förhållanden, sammanhängande med mobiliseringen.

6—9 §§.

Med 6 § inledas departementsförslagets bestämmelser om hästuttagningen inom kommunerna. Departementsförslagets system är följande. Varje kommun är ansvarig för, att ett visst av Konungen bestämt antal hästar och spanssfordon vid mobilisering inställes till mönstring. Vilka hästar och fordon, som skola inställas, avgöres redan

under fredstid av en särskild nämnd, *hästuttagningsnämnden*. Nämnden eller några av dess ledamöter skola verkställa besiktning, dock endast av de uttagna hästarna, icke, såsom generalstabschefen ifrågasatt, av samtliga hästar inom kommunen. Vid mobilisering provas de inställda hästarna och fordonen med avseende på krigsduglighet av en — ävenledes redan i fred tillsatt — *mönstringskommission*, som tillika bestämmer, vilka av dem som, till i fastställd mobiliseringsplan angivet antal, skola avstås för krigsmaktens behov, ävensom fastställer ersättningsbeloppen. Befinnes vid mönstring brist i vederbörliga antalet hästar eller anspanssfordon, inträder kommunens ansvarsskyldighet.

I 6 § anges såsom hästuttagningsnämndens huvudsakliga åliggande att, redan under fredstid, varje år bestämma, vilka hästar och anspanssfordon, som, för den händelse krigsmakten under det nästföljande året ställes på krigsfot, då skall inom kommunen inställas. I 7—9 §§ hava meddelats stadganden om nämndens sammansättning och arbetssätt. Med hänsyn till den betydelsefulla uppgift i det allmännas tjänst, som nämnden tillkommer, har jag ansett det böra stadgas, att en av nämndens ledamöter skall förordnas av Konungens befallningshavande. Denne ledamot skall vara ordförande och närmast ansvarig för, att nämndens åligganden behörigen fullgöras. Enär det nämnden givna uppdrag särskilt inom större kommuner torde kunna komma att medföra rätt betydande arbete för ledamöterna, har möjlighet ansetts böra beredas för att dessa må kunna tillerkännas viss ersättning av kommunen för sammanträdesdagar och resor. De föreslagna bestämmelserna härom ansluta sig till vad som nu gäller i fråga om de kommunala pensionsnämnderna enligt lagen om allmän pensionsförsäkring.

Förslagets 10 § innehåller vissa instruktionella bestämmelser. Givetvis kan man förvänta, att flertalet av nämndens ledamöter redan från början äger personlig kännedom och erfarenhet rörande hästar och anspanssfordon inom kommunen samt om dessas beskaffenhet. En anvisning har ansetts böra givas därom, att de kreatursförsäkringsbolag, som numera till stort antal arbeta i orterna och i vilka åtminstone de mera värdefulla hästarna torde vara försäkrade, i regel äro i besittning av ett avsevärt och upplysande material för kännedomen om de försäkrade djurens egenskaper. 10 §.

Jämlikt 11 § av departementsförslaget åligger det hästuttagningsnämnd att varje år upprätta en *hästrulla* och en *anspanssfordonsrulla*. I dessa rullor skola upptagas de hästar och fordon, som skola 11—15 §§.

inställas till mönstring det följande året, därest krigsmakten då bliver ställd på krigsfot. Under det att den förteckning, som omförmäles i 4 § av gällande lag, endast upptager antalet av de hästar, varje hästägare skall till mönstring inställa, skall enligt förslaget i hästrullan bestämt angivas, vilka hästar vederbörande hästägare skall inställa. — Formulär till rullor torde av Konungen komma att fastställas i sammanhang med utfärdande av de nämre föreskrifter, som avses i 34 §.

Angående besiktning av de uttagna hästarna hava bestämmelser meddelats i 12 § av förslaget. Om sådan besiktning bör anteckning ske i hästrullan. Stall, där häst förvaras, skall hållas tillgängligt för vederbörande besiktningsmän. Om tillträde vägras, torde stadgandet i 10 kapitlet 23 § strafflagen vara tillämpligt.

Beträffande den i 4 § av 1895 års lag omförmälda förteckning är endast stadgat, att densamma skall offentlig kungöras och anslås. Berörda stadgande har i förevarande förslag, 13 §, fullständigats därhän, att tillika ett exemplar skall tillställas Konungens befallningshavande, varjämte ett tredje exemplar blir kvar hos nämnden. Dessutom skall ägare till sådan häst eller sådant fordon, som upptagits i rulla, av nämnden undfå skriftligt besked därom. — Mot förseelser från nämndens sida torde något korrektiv böra förefinnas. I sådant hänseende har i 14 § av förslaget Konungens befallningshavande ålagts granskningsplikt med avseende på inkomna rullor ävensom utrustats med medel för rättelses vinnande, därest bristfälligheter i fråga om rullorna äro för handen.

Stadgandena i 15 § av förslaget återgiva innehållet av 5 § 1 mom. i 1895 års lag.

16 §. Enligt 3 § av gällande lag skall inställandet av hästar till mönstring åligga kommunen. Givetvis innebär detta, att kommunen står i ansvar för, att hästar till erforderligt antal avlämnas, men att själva inställandet i första hand är en de enskilda ägarernas skyldighet. I departementsförslaget har nu uttryckligen angivits, i 16 §, att det åligger vederbörande ägare att inställa hästar och fordon, samt i 5 §, att kommunen har ansvaret för, att denna skyldighet bliver från ägarernas sida fullgjord.

17 §. Förslagets 17 § återgiver det väsentliga innehållet i lagens 5 § 4 mom. samt 7 § 2 mom.

18—19 I 18 och 19 §§ av departementsförslaget givas bestämmelser angående hästmönstringsdistrikt och *mönstringskommission*. Motsvarande stadganden återfinnas i lagens 5 § 2 mom.

Mönstringskommissionen torde såsom chefen för generalstaben föreslagit, böra utses redan i fredstid. Av kommissionens tre ledamöter utses en av militär myndighet och en av Konungens befallningshavande. Såsom tredje ledamot inträder för varje kommun en av hästuttningsnämndens valda ledamöter.

Kommunens i förslagets 5 § omförmälda skyldighet att ansvara för inställandet av erforderligt antal hästar regleras närmare av bestämmelserna i förslagets 20 §, motsvarande 5 § 3 mom. av 1895 års lag. Enligt nämnda bestämmelser äger kommunen, där den på grund av sin berörda ansvarsplikt fått vidkännas utgift, att söka sitt åter av den, som genom försummelse att fullgöra stadgade föreskrifter vållat nämnda utgift. Uraktlåtenhet att till mönstring inställa häst eller anspanssfordon kan sålunda för den försumlige komma att medföra en högst kännbar påföljd i ekonomiskt avseende. Med hänsyn därtill har jag ansett de av generalstabschefen för detta fall föreslagna bötesbestämmelserna icke vara erforderliga. 20 §.

Att mönstringskommissionen äger bestämma lösesumman för uttagna hästar och anspannsfordon, stadgas i 32 § av förslaget.

Jag övergår nu till departementsförslagets bestämmelser om anskaffande av automobiler.

*Om anskaffande av
automobiler.*

Automobiler äro ju att hänföra till fordon och måste således, om också icke särskilt avsedda vid tillkomsten av 1895 års lag, anses redan nu falla under nämnda lags bestämmelser. Då emellertid de i sagda lag givna stadganden rörande anskaffande av fordon icke i allo äro lämpliga, när det gäller anskaffande av automobiler, är jag, lika med generalstabschefen, av den uppfattningen, att automobilerne böra bliva föremål för särskilda bestämmelser i hästutskrivningslagen.

Chefen för generalstaben har i sitt förslag använt uttrycket »motor-drivna fordon» för att beteckna automobiler och motoreyklar. Gällande lag angående ansvarighet för skada i följd av automobiltrafik den 8 juni 1906 innehåller i 1 § följande definition på automobil: »med automobil förstås varje fordon, som för framdrivande är försett med kraftmaskin (motor) och icke löper på skenor». Begreppet automobil innefattar således också motoreyklar. Det torde därför vara riktigast att jämväl i nu förevarande lagförslag, i stället för det av generalstabschefen föreslagna uttrycket »motordrivna fordon», använda ordet automobil, såsom i sig innefattande såväl vad man i dagligt tal menar med automobil som även motoreykel. Till uteslutande av varje missförstånd har emellertid i 1 § uttryckligen utsagts, att motoreyklar hänföras till automobiler.

På sätt jag förut anför, hava flera av de hörda myndigheterna framhållit de svårigheter, som under nuvarande förhållanden skulle möta för det av chefen för generalstabens föreslagna uttagandet av automobiler genom länsstyrelsernas försorg.

Emellertid kunna i detta hänseende sådana förändringar antagas inträda, att det av chefen för generalstabens i detta hänseende avgivna förslag bör kunna godtagas. Inom civildepartementet föreligger nämligen, på sätt jag av chefen för detta departement inhämtat, ett förslag till sådana ändringar av förordningen om automobiltrafik, att ett genomfört registreringssystem för automobiler och motorecyklar skulle komma till stånd.

Sistnämnda förslag innehåller huvudsakligen, att över automobiler skall inom varje län av Konungens befallningshavande föras ett särskilt automobilregister enligt närmare bestämmelser i automobilförordningen och de föreskrifter därutöver, som Konungens kan komma att meddela, att automobilerna av vederbörande ägare skola anmälas för registrering inom det län, där ägare är mantalsskriven eller där automobilen företrädesvis skall brukas, att övergång av äganderätt till automobil skall anmälas för registrering, att, om automobil i följd av ägarens flyttning eller andra förhållanden företrädesvis skall brukas i annat län, än där den registrerats, automobilen skall överflyttas till registret för det län, där den skall brukas, samt att, om automobilen förstörts eller eljest ej vidare kommer att brukas här i riket eller om förbud utfärdas för automobilens användande, anmälan härom likaledes skall göras för registrering. Tillika upptager förslaget bestämmelser om, att i automobilregister skola införas vissa beskrivande uppgifter å registrerade automobiler ävensom ägarens namn, yrke och hemvist.

Med de sålunda föreslagna bestämmelserna, vid vilkas utarbetande särskilt avseende fästats vid chefens för generalstabens nu förevarande förslag samt de erinringar, som framställts mot detsamma, bliva de olika länens automobilregister så tillförlitliga, att de kunna ligga till grund för ett uttagande genom Konungens befallningshavandes försorg av de automobiler inom varje län, som erfordras för krigsbruk. Åtskilliga andra av de uppgifter, som, på sätt nyss omförmälts, enligt nyssberörda författningsförslag skola införas i automobilregistren, såsom om automobilernas storlek, drivkraft och motorstyrka, komma, även de, att underlätta ett sådant uttagande och medgiva ett bedömande av de olika automobilernas lämplighet för krigsbruk.

Jag anser i följd härav, att den av chefen för generalstabens föreslagna uttagningen genom Kungl. Maj:ts befallningshavandes försorg av

de automobiler inom länen, som lämpa sig för krigsbruk, kan genomföras, efter det automobilförordningen undergått de ändringar, som nyss berörts.

Bestämmelser om anskaffande av automobiler hava sålunda, i huvudsaklig överensstämmelse med vad generalstabschefen därutinnan föreslagit, upptagits i det inom lantförsvarsdepartementet utarbetade förslaget till hästutskrivningslag.

Såsom generalstabschefen framhållit, kan det, med hänsyn till den begränsade tillgången å automobiler i riket, icke vara lämpligt att här, såsom skett angående hästar och anspanssfordon, lägga kommunen till grund för fördelningen. Enheten synes här böra vara länet; och har detta iakttagits i departementsförslagets 21 §. 21 §.

Uttagningen av automobiler har, såsom jag nyss anført, uppdragits åt Konungens befallningshavande, som genom automobilregistret i dess nu föreslagna form kommer att äga tillgång till de uppgifter angående automobilernas antal och beskaffenhet, som äro för en sådan uttagning erforderliga. 22—23 §§.

För uttagningen av automobiler skall Konungens befallningshavande varje år för länet eller, om detta anses böra delas i flera automobilmönstringsdistrikt, för varje sådant distrikt lägga upp en *automobilrulla*, som i anslutning till automobilregistret innehåller uppgift å de automobiler, som det följande året, där så erfordras, skola avstås för krigsbruk. Om automobils införande i rullan skall automobilens ägare skriftligen underrättas.

Förslagets 24 och 25 §§ innehålla bestämmelser angående uttagen automobils inställande till mönstring samt om tillbehör och annat, som skall jämte automobilen avlämnas. 24—25 §§.

Givetvis erfordras, även vad automobiler angår, en särskild mönstringskommission, som vid krigsutbrott har att pröva de då enligt automobilrullan inställda automobilerna med hänsyn till deras lämplighet för krigsbruk. Denna *automobilkommission* består enligt förslaget av tre redan i fred utsedda ledamöter, av vilka en förordnas av militär myndighet samt en av Konungens befallningshavande, varemot den tredje tillsättes genom kommunalt val. Den av militär myndighet utsedde ledamoten skall vara ordförande. Jämlikt 32 § av förslaget har automobilkommissionen att bestämma lösesumman för de inställda automobilerna. 26—28 §§.

29 §.

För det fall, att vid automobilmönstring brist befinnes föreligga beträffande antalet inställda automobiler, äro i 29 § av förslaget regler meddelade, i huvudsak överensstämmande med dem, som enligt 20 § gälla i fråga om hästar och anspanssfordon; dock att någon motsvarighet till den i sistnämnda § för kommunen stadgade ansvarsskyldighet icke förekommer vad automobiler angår.

*Gemensamma
bestämmelser.
30—35 §§.*

Stadgandet i departementsförslagets 30 § återfinnes i 4 § av 1895 års lag.

I nyss nämnda § av gällande lag är jämväl den grundsatsen uttalad, att den i lagen omförmälda uttagning av hästar och fordon icke innebär någon inskränkning i vederbörande ägares fria förfoganderätt över denna sin egendom. Emellertid har en av arméfördelningscheferna hemställt, att undantag härifrån måtte ske för tiden från och med mobiliserings påbjudande och till dess mönstring ägt rum. Detta förslag anser jag mig böra biträda. Stadganden i nu angivet syfte, avseende såväl hästar och anspanssfordon som automobiler, innehållas i 31 § av det inom departementet utarbetade förslaget.

De bestämmelser om fastställande och utbetalande av inlösningspris för hästar och fordon, som upptagas i 32 och 33 §§ av förslaget, överensstämma i det väsentliga med vad som nu gäller.

Efter att hava uppläst förevarande inom lantförvarsdepartementet upprättade förslag till lag angående anskaffande av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot (hästutskrivningslag) hemställde föredragande departementschefen, att Kungl. Maj:t måtte i nådig proposition föreslå riksdagen att antaga samma lagförslag.

Vad föredragande departementschefen sålunda hemställt, däruti statsrådets övriga ledamöter instämde, tacktes Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle proposition till riksdagen avlätas av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Conr. Falkenberg.

Bilaga A.

Generalstabschefens förslag

till

Lag,

**angående anskaffande av hästar och fordon för krigsmaktens ställande
på krigsfot.**

(Hästutskrivningslag.)

§ 1.

1. Sedan förordnande enligt § 74 regeringsformen meddelats om krigsmaktens ställande på krigsfot, äro ägare av hästar och fordon med de undantag, som i mom. 2 stadgas, skyldige att, när så erfordras, till krigsbruk avstå desamma i den ordning och mot den ersättning, som i denna lag sägs.

2. Befriade från denna skyldighet äro:

a) Konungen och medlemmar av det Kungl. huset för det antal hästar och fordon, Konungen, för eget och medlemmarnes behov, finner för gott bestämma;

b) personer, tillhörande främmande makters härvarande beskickningar och konsulat, så vida de icke äro svenske undersåtar;

c) tjänstemän, läkare och veterinärer för de hästar och fordon, vilka för utövandet av deras tjänst eller yrke äro behövlige;

d) personer, vilka äro ägare till hästar, som lejts för truppersnas övningar, för de hästar, som vid mobiliseringstillfället befinna sig i tjänstgöring vid truppersna och av kronan övertagas;

e) personer, med vilka poststyrelsen uppgjort kontrakt om postbefordran, för det antal hästar och fordon, som för kontraktets fullgörande erfordras;

f) gästgivare och skjutsentreprenörer för egna, till skjutsskyldighetens uppehållande nödige hästar och fordon;

g) städers brandkårsväsen för dem tillhörige hästar.

§ 2.

Det antal hästar, som erfordras för krigsmaktens ställande på krigsfot, bestämmes av Konungen, särskilt för fastlandet och särskilt för Gottlands län, samt fördelas, likaledes av Konungen, på vederbörlige kommuner efter förhållandet mellan antalet krigsduglige hästar inom varje kommun och, vad fastlandet angår, hela antalet krigsduglige hästar därstädes samt, vad Gottlands län angår, hela antalet krigsduglige hästar i nämnda län; Konungen dock obetaget att, därest

sådant för erhållande av det å någon ort erforderliga antalet hästar finnes oundgängligen nödvändigt, förordna, att å kommunerna inom dylik ort skall beräknas större antal hästar än som efter nu angivna grund skulle på dem belöpa.

Sådan fördelning verkställles vart sjätte år eller oftare, om så undantagsvis erfordras.

§ 3.

1. Sedan Konungen förordnat om krigsmaktens ställande på krigsfot, skall det åligga varje kommun inom riket att å mönstringsställen och tider, som av Konungen bestämmas, inställa det antal hästar, som i fastställd mobiliseringsplan anges.

2. Sker övergången till krigsfot icke samtidigt för hela krigsmakten, bestämmes av Konungen, i vilken ordning skyldigheten för de särskilda kommunerna inträder att till fyllande av krigsmaktens behov av hästar bidraga.

§ 4.

1. För att erhålla tillförlitlig översikt över antalet krigsdugliga hästar i riket och för att genom förberedande uttagning av de uti § 3 mom. 1 nämnda hästarna säkerställa och påskynda inmönstringen av hästar vid krigsmaktens ställande på krigsfot skola i fred hästbesiktningar äga rum.

2. Hästbesiktning skall verkställas av en hästbesiktningsnämnd bestående av fyra ledamöter.

Av ledamöterna förordnas en av Konungen eller av den militära myndighet Konungen bestämmer.

Av de övriga ledamöterna skall inom kommun å landsbygd en utgöras av kommunalstämmans ordförande, som skall vara ordförande uti hästbesiktningsnämnden, med kommunalstämmans vice ordförande såsom suppleant, samt de två återstående jämte två suppleanter för dem väljas å kommunalstämma; dock att, där inom kommun å landsbygd flera hästbesiktningsnämnder skola finnas, kommunalstämmans ordförande skall med dess vice ordförande såsom suppleant vara ordförande i en av nämnderna och för den eller de övriga i stället väljas särskild ordförande jämte suppleant för denne. I stad skola för varje hästbesiktningsnämnd av stadsfullmäktige eller, där sådana icke finnas, å allmän rådstuga väljas tre ledamöter, varav en såsom ordförande, jämte lika många suppleanter, därav en för ordföranden.

Valen skola gälla för en tid av fyra år. Avgår ledamot under den för honom bestämda tjänstgöringstiden, anställles fyllnadsval, och bör den sålunda valde tjänstgöra under den tid, som för den avgångne återstått.

Av de valda ledamöterna skall minst en vara förtrogen med hästuppfödning och lantushållning

Till ledamot må icke, utan vederbörande arméfördelningschefs tillstånd, väljas person, vilken innehar fast anställning vid krigsmakten, eller vilken innehaft dylik anställning och fortfarande är krigstjänstskyldig, eller vilken tillhör beväringens första uppbåd.

I fråga om valbarhet till denna nämnd, rätt att avsäga sig ledamotskap i densamma samt villkoren för nämndens beslutsmässighet gäller i öfrigt uti till-

lämpliga delar, vad i förordningen om kommunalstyrelse på landet finnes för kommunalnämnd i enahanda avseende stadgat.

3. Hästbesiktning skall äga rum en gång för varje kommun under loppet av den tidsperiod, Konungen bestämmer.

Tid och plats för besiktningen bestämmas av Konungens befallningshavande efter den av Konungen eller militär myndighet förordnade ledamotens hörande.

Hästbesiktning bör icke äga rum under den tid av året, då det viktigaste skörde- eller skogsarbetet pågår inom orten, och platsen för densamma väljas med hänsyn till att samling må kunna ske med minsta möjliga omvägar.

Kallelse till hästbesiktning verkställes av Konungens befallningshavande genom kungörelse, som skall införas uti en eller flera av ortens tidningar samt uppläsas minst två gånger i kyrkorna och offentligen anslås inom kommunen.

4. Till hästbesiktning är hästägare förpliktad att inställa samtliga hästar, med undantag av:

a) de hästar, som hästägarna enligt § 1 mom. 2 icke äro skyldiga att till krigsbruk avstå;

b) hästar, som vid en föregående besiktning inom kommunen förklarats krigsodugliga;

c) hästar, som det år besiktningen ägt rum icke uppnå eller uppnått fyra års ålder;

d) hingstar;

e) ston, som väntas föla under närmaste fyra veckorna eller hava fölat inom närmast föregående fjorton dagar;

f) hästar, som på grund av sjukdom icke kunna förflytta sig till besiktningssplatsen, eller som på grund av fara för smittas spridande icke böra sammanföras med andra hästar;

g) hästar, som äro lejda för truppernas övningar och som äro i tjänstgöring vid trupperna, då besiktningen äger rum.

Av Konungen bestämmes, huruvida i andra än nu sagda fall befrielse från att inställa häst till hästbesiktning må kunna medgivas.

5. Vid hästbesiktning skall hästbesiktningsnämnden bland de hästar, som hästägare är förpliktad att inställa, uttaga dem, som enligt § 3 mom. 1 skola inställas å mönstringsställena vid krigsmaktens ställande på krigsfot; därvid bör nämnden tillse, att uttagningen, så vitt ske kan, jämnt fördelas.

Genom uttagning av häst sker ingen inskränkning i hästägares rätt att avyttra, förflytta eller låta betäcka densamma.

6. De hästar, som uttagas, skola:

a) vara av kraftig kroppsbyggnad och mäta minst 1,38 meter bakom sadeln;

b) icke vara behäftade med fel, som förringa hästens användbarhet som drag- eller ridhäst;

c) hava en ålder av fyra till sexton år, därest hästen uttages såsom draghäst, och fem till tolv år, därest den uttages såsom ridhäst, dock att fullt inriden häst under fem eller över tolv år även må kunna godkännas.

Skulle hästbesiktningsnämnd finna, att inom en kommun ej äro att tillgå hästar av ovan angivna storlek och beskaffenhet till det antal, som det åligger kommunen att tillhandahålla, må det föreskrivna antalet hästar för denna kommun fyllas med sådana av mindre storlek än 1,38 meters höjd bakom sadeln, därest

de i andra avseenden äro av den beskaffenhet, att de enligt bestämmelserna i detta moment äro användbara och kunna godkännas.

7. Uppgift å de hästar, som uttagits, samt å deras ägare skall upprättas av kommunens ledamöter i hästbesiktningsnämnden. Uppgiften skall senast andra söndagen efter det hästbesiktningen ägt rum kungöras i kommunens kyrka eller kyrkor samt därefter anslås på landet i det rum, där kommunalstämma vanligen hålles, och i stad i stadsfullmäktiges sessionsrum eller det rum, där allmän rådstuga hålles.

8. Hästägare, som utan laga förfall underlåter att till hästbesiktning i rätt tid framföra häst, vilken skall till sådan inställas, straffas med böter från tio till femtio kronor för varje icke inställd häst och är dessutom underkastad äventyr, att sådan häst varder till hästbesiktning hämtad på ägarens bekostnad.

§ 5.

1. Vid krigsmaktens ställande på krigsfot skall en mönstringskommission pröva de enligt § 4 uttagna hästarne med hänsyn till deras krigsduglighet samt bestämma, vilka av dem som, till i fastställd mobiliseringsplan angivet antal, skola avstås för krigsmaktens behov.

Mönstringskommission skall bestå av tre medlemmar, av vilka redan i fred en utses av militär myndighet och en av Konungens befallningshavande samt en utgöres av ordföranden i hästbesiktningsnämnd för vederbörlig kommun eller del av sådan eller, vid förfall för denne, av hans suppleant. Mönstringskommissionen biträdes av en veterinär och en protokollsförare, vilka av Konungens befallningshavande förordnas.

2. Hästägare är skyldig att å i § 3 mom. 1 nämnt mönstringsställe inställa häst, som vid senaste hästbesiktning uttagits.

Såsom laga förfall för underlåtenhet härutinnan anses, om sto är dräktigt eller har föl under fyra månaders ålder, äfvensom de i § 4 mom. 4 f) och g) angivna skäl till befrielse från hästs framställande till besiktning. Mönstringskommissionen äge dock att, då andra än nu sagda förfall förebäras, pröva, huruvida de äro av den vikt, att de må gälla såsom laga förfall.

3. Uppstår i följd av kassation brist i det antal hästar, kommun äger skyldighet avstå, äger mönstringskommissionen i den mån, kommunen ej genast lämnar andra antagliga hästar, med biträde av kronobetjäningen inom kommunen uttaga hästar i stället för de kasserade.

Tillika äger mönstringskommissionen, därest brist uppkommer i följd därav att uttagna hästar icke vid mönstringstillfället inställts, inom kommunen uttaga eller, om så icke lämpligen kan ske, annorstädes inköpa bristande antal hästar; skolande i sistnämnda fall det belopp, varmed de sålunda anskaffade hästarnes inköpspris kan komma att överstiga medelpriset för de hästar, som enligt mom. 1 avståtts inom kommunen eller, om hästar där ej avståtts, för dem, som avståtts från angränsande kommun, ersättas staten av kommunen mot gottgörelse av den eller dem, som genom försummelse att fullgöra stadgade föreskrifter vållat kommunen utgift.

4. Hästarne böra vid avlämnandet hava skoningen i gott skick; och skola med varje häst följa ryktton, grimma med grimskaff, täcke av ylle eller nöthår, täckgjord, en omgång lösa hästskor och, där så ske kan, fodertornist samt dessutom foder för tre dygn.

5. Hästägare, som utan laga förfall underlåter att i rätt tid å mönstringsställe inställa honom tillhörig häst, som vid senaste hästbesiktning uttagits, straffas med böter från femtio till femhundra kronor för varje sålunda icke inställd häst.

Inställes häst med ofullständig utrustning, böte ägaren från tjugufem till etthundra kronor samt ersätte värdet av det som brister.

§ 6.

De hästar, som avstås till krigsmakten, jämte de i § 5 omförmälda persedlar ävensom fodret, inlösas av staten mot ett pris, vilket av mönstringskommissionen fastställles till det belopp, som motsvarar ej mindre hästarnes och persedlarnes samt fodrets fulla värde, än ock kostnaden för hästarnes inställande å mönstringsstället.

Likaledes utgår ersättning för inställelse å mönstringsstället av de hästar, vilka enligt fastställd mobiliseringsplan skola inställas, men som icke avstås till krigsmakten.

Kan militärpersonal ej infinna sig å mönstringsstället för hästarnes mottagande, utgår ersättning även för hästarnes förande därifrån till vederbörlig truppavdelning genom de avlämnandes försorg.

§ 7.

1. Sedan förordnat blivit om krigsmaktens ställande på krigsfot, kan i kommunerna mot inlösen för statens räkning tagas i anspråk det antal av där befintliga till krigsbruk tjänliga fordon, som, utöver vad förut finnes till krigsförvaltningens förfogande, är för krigsmakten erforderligt.

2. Med varje fordon skall, utom dess vanliga tillbehör, avlämnas seltyg.

3. Fordonens fördelning på kommunerna bestämmes av Konungen vart sjätte år eller oftare, om så undantagsvis erfordras.

4. En gång under loppet av den tidsperiod, Konungen bestämmer, skall hästbesiktningsnämnd inom varje kommun i samband med hästbesiktning anställa besiktning även å fordon, som avses att inställas å mönstringsställena vid krigsmaktens ställande på krigsfot.

Den av Konungen eller av den militära myndighet, Konungen bestämmer, förordnade ledamoten i hästbesiktningsnämnden skall före besiktningen fastställa, huru många fordon, som av hästägarna skola till besiktningen inställas, varefter kommunens ledamöter i samma nämnd utse, vilka fordon hästägare skall till densamma inställa.

Vid besiktningen skall hästbesiktningsnämnden uttaga de fordon, som skola å mönstringsställena inställas. Finnes vid besiktningen ej tillräckligt antal krigsdugliga fordon tillstädes, åligger det kommunen att före besiktningens slut inställa felande antal dylika.

Genom uttagning av fordon sker ingen inskränkning i ägares rätt att avyttra eller förflytta detsamma.

Uttagningen skall införas uti den i § 4 mom. 7 nämnda uppgiften.

5. Vid krigsmaktens ställande på krigsfot bestämmes av mönstringskommissionen till det antal, som i fastställd mobiliseringsplan anges, vilka fordon, som för krigsmaktens behov skola avstås.

6. Beträffande skyldighet att inställa fordon vid hästbesiktning och å mönstringsställe samt böter och hämningsäventyr för underlåtenhet härutinnan, ävensom beträffande uttagning eller inköp av orsak, som i § 5 mom. 3 säges, samt fastställande av inlösningspris, gälla i tillämpliga delar enahanda bestämmelser som i fråga om hästar.

§ 8.

1. De fastställda inlösningsprisen å avlämnade hästar och fordon med tillbehör betalas kontant å mönstringsställena eller, där så ej kan ske, genom av mönstringskommissionen utställda, tre månader efter utställandet till betalning förfallna anvisningar. Sådan anvisning löper med fem procent ränta från och med dagen för utställandet.

2. Anvisning inlöses å ort och tid, som genom allmän kungörelse tillkännagives.

§ 9.

1. Över hästägare, vilka utan anmält laga förfall underlåtit att till hästbesiktning och å mönstringsställe i rätt tid inställa häst eller fordon med tillbehör, vilka de enligt denna lag äro skyldiga att inställa, skola förteckningar länsvis uppgöras och till Konungens befallningshavande insändas; skolande å förteckningarna för varje hästägare angivas hans bostad, där denna är känd, samt, till ledning vid ansvars bestämmande, tillgängliga upplysningar rörande försummelsens beskaffenhet.

Uppgörande och insändande av dylika förteckningar åligger, beträffande hästbesiktning, hästbesiktningsnämndens ordförande och, beträffande mönstring å mönstringsställe, den av Konungens befallningshavande till mönstringskommissionens biträde förordnade protokollsföraren; skolande i förra fallet nämnden och i senare fallet kommissionen, innan den åtskiljes, sagda förteckningar granska och underteckna.

2. Av de enligt mom. 1 inkommande förteckningar över hästägare skola särskilda utdrag, upptagande dem, vilka Konungens befallningshavande finner sig böra påföra böter enligt § 4, § 5 eller § 7, till vederbörande kronofogdar och magistrater översändas, försedda med Konungens befallningshavandes resolution, att de i utdragen upptagna böter må hos hästägarna omedelbarligen uttagas, därest de icke däremot något invända, men att, därest de vilja för försummelsen styrka laga förfall eller eljest åberopa någon omständighet, som kan leda till deras frikännande från bötesansvar, i vilken händelse de äga undfå skriftlig del av resolutionen i vad dem rör, de skola inom trettio dagar därefter till vederbörande kronofogde eller magistrat ingiva de bevis, som till styrkande av deras mot böternas indrivande gjorda invändningar åberopas, vid påföljd för uraktlåtenhet därav, att böterna utan hinder av samma invändningar må i laga ordning uttagas. Inkommande bevis skola ofördröjligen insändas till Konungens befallningshavande, som, efter prövning av förekommande omständigheter, meddelar beslut i saken.

3. Åtnöjes hästägare icke med Konungens befallningshavandes beslut, varigenom böter blivit honom slutligen påförda, äger han att, inom trettio dagar efter erhållen del av beslutet, till Konungens befallningshavande ingiva sina till

Konungen ställde underdåniga besvär, vilka därpå av Konungens befallningshavande jämte eget yttrande till lantförvarsdepartementet insändas. Besvären må även till Konungens befallninghavande med posten insändas; och skall i sådant fall behörigen styrkas, att den klagande egenhändigt undertecknat besvärsskriften, eller att densamma på hans begäran eller med hans samtycke blivit uppsatt.

4. Böter enligt denna lag tillfalla den kommun, som den bötfällde tillhör.

5. Saknas tillgång till gäldande av böter enligt denna lag, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

§ 10.

De närmare föreskrifter, som för verkställigheten av denna lag bliva erforderliga, meddelas av Konungen.

§ 11.

Denna lag skall tillämpas från och med den 1 december 1909, då följaktligen såväl lagen angående anskaffande av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot den 24 maj 1895 med däri senare gjorda ändringar, som ock de av Konungen för sagda lags tillämpning meddelade närmare föreskrifter, så vitt de strida mot innehållet av denna lag, skola upphöra att gälla.

Övergångsstadgande.

§ 12.

Intill dess i § 4 mom. 1 föreskriven hästbesiktning inom kommunen ägt rum, skall i § 4 mom. 5 omförd uttagning av hästar därstädes verkställas årligen i december månad av hästbesiktningsnämnden. I detta fall ingår ej uti sagda nämnd den ledamot, som enligt § 4 mom. 2 skall förordnas av Konungen eller den militära myndighet Konungen bestämmer.

Bilaga B.

Generalstabschefens förslag

till

ändringar i lagen den 24 maj 1895 angående anskaffande av hästar och fordon för krigsmaktens ställande på krigsfot.

§ 1.

1. — — — — —, äro ägare av hästar och till krigsbruk tjänliga fordon av alla slag — — — —

2. — — — — —

e) (nytt moment) personer, vilka kontraktsevenligt förbundit sig att för truppövningar i fredstid tillhandahålla motordrivna fordon samt vid mobilisering överlåta dem till kronan, för det antal fordon kontrakten omfatta;

f) personer, med — — — — —

g) gästgivare — — — — —

§ 7.

1. Sedan förordnat blivit om krigsmaktens ställande på krigsfot, kan till inlösen för statens räkning uttagas det antal till krigsbruk tjänliga fordon, som, utöver vad förut finnes till krigsmaktens förfogande, är för krigsmakten erforderligt.

2. Med varje fordon skall följa dess vanliga tillbehör; till fordon, avsett för anspann, skall dessutom avlämnas seltyg och till motordrivet fordon drivmedel och smörjämne för transport till utrustningsorten samt reservdelar i mån av tillgång.

3. De för anspann avsedda fordonens fördelning på kommunerna bestämmes vart femte år av Konungen; och gälla, beträffande uttagning och tillhandahållande ävensom inlösningsprisets fastställande i tillämpliga delar enahanda bestämmelser som i fråga om hästar.

4. De motordrivna fordonens fördelning på länen bestämmes minst vart tredje år av Konungen med hänsyn, så långt ske kan, till den inom varje län befintliga tillgången å till krigsbruk tjänliga sådana. Kungl. Maj:ts befallningshavande uttager inom länet de fordon, som skola tillhandahållas och utsätter, på förslag av vederbörande militärmyndighet, mönstringsställen och tider, vilka delgivas vederbörande fordonsägare och å vilka det åligger dessa att inställa fordonen.

Fordonens duglighet prövas och inlösningspriset fastställas av en mönstringskommission, bestående av tre medlemmar, utsedda en av militärmyndighet, en av Kungl. Maj:ts befallninghavande och en av vederbörligt landsting eller stadsfullmäktige i stad, som ej i landsting deltagar. Mönstringskommissionen biträdes av en protokollsförare, som av Kungl. Maj:ts befallningshavande förordnas.

Uppstår, i följd av kassation eller uraktlåten inställelse, brist i det antal fordon, som skall från länet uttagas, åligger mönstringskommissionen, med biträde av Kungl. Maj:ts befallningshavande, att, därest tillgången inom länet så medgiver, omedelbart draga försorg om anskaffandet av de felande fordonen och dessas inställande vid vederbörlig truppavdelning.

I övrigt gälla i tillämpliga delar enahanda bestämmelser, som i fråga om fordon, avsedda för anspann.

5. Med motordrivet fordon avses jämväl motorcykel.